

ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

1

ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Εργατικό Δίκαιο: το σύνολο των κανόνων δικαίου, οι οποίοι ρυθμίζουν τις σχέσεις μεταξύ εργοδότη και εργαζομένων (μισθωτών) που δημιουργούνται με αφορμή την παροχή εξαρτημένης εργασίας εκ μέρους των εργαζομένων προς τον εργοδότη.

- **Εργατική Νομοθεσία:** είναι ταυτόσημος όρος. Είναι νομοθετικές διατάξεις που καθορίζουν τα δικαιώματα/υποχρεώσεις των εργαζομένων, καθώς επίσης και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις/δικαιώματα των εργοδοτών.
- Το εργατικό δίκαιο αποτελεί ιδιαίτερο κλάδο του **ιδιωτικού δικαίου**. Ρυθμίζει τις έννομες σχέσεις που αναφέρονται σε υποκείμενα του ιδιωτικού δικαίου.

2

Διακρίσεις εργατικού δικαίου

- **Ατομικό εργατικό δίκαιο:** ρυθμίζει την (ατομική) σχέση εξαρτημένης εργασίας, δηλ. τη σχέση που δημιουργείται μεταξύ του εργοδότη και του εργαζομένου από την παροχή εξαρτημένης εργασίας και από την οποία απορρέουν αμοιβαία δικαιώματα και υποχρεώσεις για τα συμβαλλόμενα μέρη (σύμβαση εξαρτημένης εργασίας).

π.χ. κατάρτιση/λύση σύμβασης εργασίας

- **Συλλογικό εργατικό δίκαιο:** αναφέρεται στη συλλογική οργάνωση των εργασιακών σχέσεων, τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας και τις αποφάσεις της διαίτησίας, καθώς επίσης και τις συνδικαλιστικές ελευθερίες.

π.χ. απεργία, δίκαιο συνδικαλιστικών οργανώσεων, συλλογικές διαφορές εργασίας

3

Πεδίο εφαρμογής

- Πεδίο εφαρμογής του εργατικού δικαίου είναι οι εργασιακές σχέσεις του **ιδιωτικού τομέα**.
- Οι εργασιακές σχέσεις των δημοσίων υπαλλήλων, των υπαλλήλων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ) δεν καλύπτονται από τις διατάξεις του. Το καθεστώς των εργαζομένων αυτών ανήκει στο γενικότερο κλάδο του **δημοσίου δικαίου** και καλύπτεται από το δίκαιο των δημοσίων υπαλλήλων (**δημοσιοϋπαλληλικό δίκαιο**).
- Ωστόσο, υπάρχουν και εργαζόμενοι που απασχολούνται στο Δημόσιο, τους Ο.Τ.Α., στα Ν.Π.Δ.Δ. και στους οργανισμούς κοινής ωφελείας με συμβατική σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου. Στις εργασιακές αυτές σχέσεις εφαρμόζονται οι διατάξεις του εργατικού δικαίου.

4

Πηγές του εργατικού δικαίου

ΚΟΙΝΕΣ

- Σύνταγμα
- Διεθνείς Συμβάσεις Εργασίας
- Ενωσιακό Δίκαιο (πρωτογενές και παράγωγο)
- Νόμοι (εργατική νομοθεσία: περιλαμβάνει νόμους, π.δ. και ΥΑ, καθώς και διατάξεις του ΑΚ)
προσοχή! τα άρθρα 648-680 ΑΚ που αναφέρονται στη σύμβαση εργασίας έχουν περιορισμένη εφαρμογή, δηλαδή εφαρμόζονται όταν υπάρχουν κενά στην εργατική νομοθεσία.
- Έθιμο

ΑΥΤΟΝΟΜΕΣ

- Συλλογικές συμβάσεις εργασίας
- Διαιτητικές αποφάσεις
- Καταστατικά συνδικαλιστικών οργανώσεων
- Κανονισμοί εργασίας

Στο εργατικό δίκαιο σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η **ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ**.

5

Βασικές αρχές του εργατικού δικαίου

- A) **Ισότητα** και **απαγόρευση διακρίσεων** στην εργασία
 (α) αρχή ισότητας – αρχή ισότητας στην αμοιβή (αρχή ίσης μισθολογικής μεταχείρισης)
 (β) αρχή ισότητας των φύλων
 (γ) αρχή ίσης μεταχείρισης
- B) Αρχή της **απαγόρευσης της παραίτησης** από εργασιακά δικαιώματα που θεσπίζονται με κανόνες δημόσιας τάξης
- Γ) Απαγόρευση αναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας
- Δ) Αρχή **ευνοϊκότερης** ρύθμισης (αρχή της εύνοιας)
- Ε) Η ρήτρα της **κατάχρησης δικαιώματος** στο εργατικό δίκαιο

6

Σύμβαση εργασίας

Άρθρο 648 ΑΚ: «Με τη σύμβαση εργασίας ο εργαζόμενος έχει υποχρέωση να παρέχει, για ορισμένο ή αόριστο χρόνο, την εργασία του στον εργοδότη και αυτός να καταβάλει το συμφωνημένο μισθό».

- Αμφοτεροβαρής σύμβαση.
- Δύο συμβαλλόμενα πρόσωπα:
ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ (ή μισθωτός) και **ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ**
- Δύο κύριες αμοιβαίες υποχρεώσεις:
Εργαζόμενος → παροχή εργασίας
Εργοδότης → αντιπαροχή μισθού

7

Σύμβαση εξαρτημένης εργασίας

Δεδομένου ότι το άρθρο 648 ΑΚ δεν αναφέρεται αποκλειστικά στη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, αλλά καλύπτει εννοιολογικά και τη σύμβαση παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών, για την εννοιολογική συγκρότηση της «σύμβασης εξαρτημένης εργασίας» θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και ένα τρίτο θεμελιακό στοιχείο, αυτό της «**ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ**» του παρέχοντος την εργασία από τον αποδέκτη της.

Σημειωτέον ότι στο εργατικό δίκαιο υπάγεται μόνο η σχέση εξαρτημένης εργασίας. Η σύμβαση παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών ρυθμίζεται από το Αστικό Δίκαιο.

Επομένως, τα 3 κρίσιμα στοιχεία της σύμβασης:

- 1) **Εργαζόμενος** (πάντα ΦΠ) → παροχή εργασίας
- 2) **Εργοδότης** (ΦΠ ή ΝΠ) → αντιπαροχή μισθού
- 3) Εξάρτηση = **διευθυντικό δικαίωμα** του εργοδότη

Προσοχή! Αν λείπει κάποιο από τα στοιχεία αυτά, πρόκειται για συμβατική σχέση άλλου είδους (π.χ. σύμβαση έργου, άμισθη σύμβαση εντολής κλπ.).

8

Με λίγα λόγια

- **Σύμβαση εξαρτημένης εργασίας:** η ενοχική σχέση που συνδέει 2 πρόσωπα, από οποία το ένα (ΜΙΣΘΩΤΟΣ) υποχρεώνεται να παρέχει με αντάλλαγμα ορισμένη αμοιβή στο άλλο (ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ) την εργασία του σε κατάσταση εξάρτησης.
- **Εργοδότης** = το ΦΠ ή ΝΠ που συνάπτει σύμβαση εργασίας με τον μισθωτό, δικαιούται να αξιώσει από αυτόν την παροχή εργασίας και υποχρεούται να καταβάλει το (νόμιμο ή συμφωνημένο) μισθό.

9

Μισθωτός/εργαζόμενος

- Στις διάφορες διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας ο παρέχων την εργασία στον εργοδότη καλείται γενικά μισθωτός, εργαζόμενος, ή ανάλογα με την απορρέουσα από την εργασιακή σχέση ιδιότητά του υπάλληλος, εργάτης, εργατοτεχνίτης, υπηρέτης και στις διατάξεις της ασφαλιστικής νομοθεσίας αποκαλείται ασφαλισμένος.
- Βασικό στοιχείο του χαρακτηρισμού οποιουδήποτε προσώπου ως μισθωτού είναι η **παροχή εξαρτημένης εργασίας έναντι αμοιβής**.
- Η αμοιβή μπορεί να συνίσταται σε μηνιαίο μισθό, ημερομίσθιο, ποσοστά στα κέρδη, κατά μονάδα εργασίας, αλλά και σε οποιοδήποτε αντάλλαγμα που έχει οικονομική αξία (π.χ. τροφή, κατοικία κλπ.). Πρόσωπα που παρέχουν την εργασία τους όχι με σκοπό το βιοπορισμό, αλλά για άλλους σκοπούς, π.χ. φιλανθρωπικούς, θρησκευτικούς κλπ., καθώς και σε συγγενικά πρόσωπα από ηθική υποχρέωση, δεν θεωρούνται μισθωτοί, έστω και αν λαμβάνουν ενδεχομένως μικρό αντάλλαγμα για την εργασία τους.

10

Έννοια

Σύμβαση εξαρτημένης εργασίας = η (αμφοτεροβαρής διαρκής ενοχική) σύμβαση ιδιωτικού δικαίου μεταξύ δύο συμβαλλομένων, στο πλαίσιο της οποίας, ο μὲν ἓνας (**εργαζόμενος/μισθωτός**) **είναι πάντα ΦΠ** και υπόκειται στο διευθυντικό δικαίωμα του δεύτερου συμβαλλόμενου (**εργοδότη**), που μπορεί να είναι **ΦΠ ή ΝΠ**, αναλαμβάνει την υποχρέωση για παροχή (προσωπικής) εργασίας, υπό την έννοια της διάθεσης της εργασιακής δύναμής του εντός καθορισμένων και συνήθως επαναλαμβανόμενων χρονολογικών ενοτήτων (**ωράριο εργασίας**), ο δε δεύτερος (εργοδότης), ως αντισταθμιστή, αναλαμβάνει την υποχρέωση καταβολής ενός οικονομικού ωφελήματος (**μισθός/αποδοχές**), ανεξάρτητα από το κερδοφόρο αποτέλεσμα της παρασχεθείσας εργασίας.

11

Έννοια της εξάρτησης

- Εξαρτημένη θεωρείται η εργασία, όταν αυτή παρέχεται κατά τους όρους του διευθυντικού δικαιώματος του εργοδότη.
- **Διευθυντικό δικαίωμα** είναι το δικαίωμα του εργοδότη για διεύθυνση, εποπτεία και έλεγχο της εργασίας του μισθωτού, δηλαδή το δικαίωμα να **καθορίζει τον ΤΟΠΟ, τον ΤΡΟΠΟ, το ΧΡΟΝΟ** και τις λοιπές συνθήκες παροχής της εργασίας (μέσα στα πλαίσια που θέτει ο νόμος και η σύμβαση κατά τρόπο δεσμευτικό για το μισθωτό, ο οποίος είναι υποχρεωμένος να ακολουθεί και να εκτελεί τις εντολές και οδηγίες που δίνει ο εργοδότης).
- Η υποχρέωση του εργαζομένου να δέχεται τον έλεγχο του εργοδότη και να συμμορφώνεται με τις οδηγίες του ως προς τον τρόπο παροχής της εργασίας αποτελεί το βασικό γνώρισμα της εξάρτησης.
- (Πάντως, η εξάρτηση μπορεί να είναι χαλαρότερη στις περιπτώσεις όπου ο εργαζόμενος αναπτύσσει πρωτοβουλία κατά την εκτέλεση της εργασίας του, λόγω των επιστημονικών ή τεχνικών του γνώσεων).

12

Στοιχεία που θεμελιώνουν την εξάρτηση

- Ενδεικτικά κριτήρια
- Ειδικά η ανάπτυξη πρωτοβουλίας (χαλαρή εξάρτηση λόγω επιστημονικών/τεχνικών γνώσεων) → δεν είναι ασυμβίβαστη με την έννοια της εξάρτησης (αρκεί να υπάρχει έλεγχος ως προς τον τόπο/χρόνο εκτέλεσης)
- Η κοινωνικοασφαλιστική ένταξη του εργαζόμενου (μαχητό τεκμήριο)
- Ο χαρακτηρισμός που δίνουν τα μέρη στη σχέση τους;

13

Ενδεικτικά κριτήρια

- Σταθερό ωράριο (ημερήσιο ή εβδομαδιαίο)
- Προσδιορισμένος από τον εργοδότη **τόπος παροχής** της εργασίας
- Διάθεση από τον εργοδότη των μέσων παραγωγής (εργαλεία, πρώτες ύλες)
- Προσδιορισμένη από τον εργοδότη μέθοδος εκτέλεσης της εργασίας
- Ένταξη του εργαζομένου σε μία ιεραρχικά οργανωμένη υπηρεσία ή εκμετάλλευση
- Δυνατότητα πειθαρχικού ελέγχου
- Τρόπος και μέθοδος αμοιβής
- Φορολογική και κοινωνικοασφαλιστική μεταχείριση του εργαζομένου (παρακράτηση και απόδοση φόρου μισθωτών υπηρεσιών και υπαγωγή στην ασφάλιση του ΙΚΑ, πλέον ΕΦΚΑ)
- Παροχή εργασίας σε συγκεκριμένο εργοδότη και όχι σε περισσότερους

14

Ταυτόχρονη συνδρομή των στοιχείων;

- Όχι, δεν απαιτείται ταυτόχρονη συνδρομή, ούτε μπορούν να ιεραρχηθούν κατά σπουδαιότητα με τρόπο αυστηρό.
- Γ' αυτό και ένας ανειδίκευτος εργάτης και ένα διευθυντικό στέλεχος και ένας τηλεργαζόμενος και ένας κατ' οίκον εργαζόμενος μπορούν να θεωρηθούν ότι παρέχουν εξαρτημένη εργασία.
- Εκείνο που διακρίνει την εξαρτημένη από την ανεξάρτητη εργασία δεν είναι το ΠΟΣΟΤΙΚΟ στοιχείο, δηλαδή η σώρευση περισσότερων ενδείξεων δέσμευσης και εξάρτησης, αλλά το ΠΟΙΟΤΙΚΟ στοιχείο, δηλαδή η ιδιαίτερη ποιότητα της δέσμευσης και της εξάρτησης, η οποία έχει για τον υποβαλλόμενο σε αυτήν συνέπειες που δικαιολογούν την ειδική προστασία του από το εργατικό δίκαιο.

15

Ο χαρακτηρισμός που δίνουν τα μέρη στη σχέση τους

- Η ύπαρξη σχέσης εξαρτημένης εργασίας δεν έχει να κάνει με εάν και πώς τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν χαρακτηρίσει την ίδια τη σχέση τους, αλλά αποτελεί κατ' εσχολήν έργο της δικαιοδοτικής λειτουργίας των δικαστηρίων.
- Η έννοια του στοιχείου της εξάρτησης είναι **έννοια νομική**. Αποφασιστική σημασία ασκεί το όλο πλαίσιο, όπου εντάσσεται η σχέση εργασίας, έτσι ώστε να κριθεί, αν υφίσταται σύμβαση εξαρτημένης εργασίας ή μια άλλη συγγενής σύμβαση.
- Για το χαρακτηρισμό μιας σύμβασης ως σύμβασης εξαρτημένης εργασίας ή μη θα πρέπει να ληφθούν υπόψη το σύνολο του περιεχομένου της καθώς και οι όροι και τα πραγματικά περιστατικά κάτω από τα οποία λειτουργεί η εργασιακή σχέση.
- Επομένως, η κρίση για το αν μια εργασιακή σχέση χαρακτηρίζεται ως σύμβαση εξαρτημένης εργασίας είναι ζήτημα πραγματικό και ανήκει στην αρμοδιότητα των δικαστηρίων.

16

Διάκριση σύμβασης εργασίας από συγγενείς συμβάσεις

Η διάκριση της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας από άλλες συγγενείς συμβάσεις έχει πρακτική σημασία, διότι η εργατική νομοθεσία εφαρμόζεται μόνο στη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας.

Τέτοιες συγγενείς συμβάσεις είναι:

- α) Σύμβαση (μίσθωσης) έργου
- β) Σύμβαση παροχής (ή μίσθωσης) ανεξάρτητων υπηρεσιών
- γ) Σύμβαση εταιρίας
- δ) Σύμβαση εντολής
- ε) Σύμβαση μεσιτείας

17

α) Σύμβαση (μίσθωσης) έργου

- Ρυθμίζεται από τα άρθρα **681 – 702 ΑΚ** και σε αυτήν δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του εργατικού δικαίου.
- **Άρθρο 681 ΑΚ:** *Με τη σύμβαση έργου ο εργολάβος έχει υποχρέωση να εκτελέσει το έργο και ο εργοδότης να καταβάλει τη συμφωνημένη αμοιβή.*

Σύμβαση έργου (εργολαβία): είναι η σύμβαση, όπου ο ένας συμβαλλόμενος (**εργολάβος**), αναλαμβάνει την υποχρέωση να εκτελέσει συγκεκριμένο έργο που του έχει αναθέσει ο άλλος συμβαλλόμενος (**εργοδότης**), και ο οποίος υποχρεούται να καταβάλλει στον εργολάβο τη συμφωνημένη **αμοιβή για την εκτέλεση του έργου**.

Συμβαλλόμενα πρόσωπα:

- **Εργοδότης** (ή κύριος του έργου): ΦΠ ή ΝΠ
- **Εργολάβος** (ή ανάδοχος του έργου): ΦΠ ή ΝΠ
- Μπορεί να υπάρξει και **υπερεργολάβος** (υπερεργολαβία)

18

- Κυρίαρχο στοιχείο: η υποχρέωση του εργολάβου να παραδώσει στον εργοδότη συγκεκριμένο έργο, δηλαδή ένα αποτέλεσμα.
- Αντίθετα, στη σύμβαση εργασίας το αποτέλεσμα της εργασίας του μισθωτού δεν λαμβάνεται καθόλου υπόψη ή έχει μικρή σημασία.
- Στη σύμβαση έργου ενδιαφέρει αποκλειστικά η περάτωση του έργου και όχι η προσφερόμενη εργασία, την οποία ο εργολάβος είναι ελεύθερος να εκτελέσει με οποιαδήποτε πρόσωπα και μέσα επιθυμεί.
- Στη σύμβαση έργου **τον κίνδυνο του έργου** έως την παράδοσή του **φέρει ο εργολάβος**, πράγμα που δεν συμβαίνει στη σύμβαση εργασίας, όπου τον κίνδυνο φέρει γενικά ο εργοδότης.

19

- Αντικείμενο της σύμβασης μπορεί να είναι και έργο επαναλαμβανόμενο σε ορισμένη ή αόριστη διάρκεια.
- Ο εργολάβος επιλέγει τον χρόνο και τρόπο εκτέλεσης του έργου (μέσα στη συμβατική προθεσμία), λαμβάνει πρωτοβουλία, χωρίς να είναι υποχρεωμένος να συμμορφώνεται με τις εντολές/οδηγίες του κυρίου του έργου και δεν υπόκειται στον έλεγχό του.
- Ειδικότερη περίπτωση αποτελεί η **εργολαβική ή υπερεργολαβική ανάληψη εργασιών (outsourcing)**: ανάθεση σε ειδικευμένο τρίτο μιας δραστηριότητας που αναπτυσσόταν μέχρι πρότινος με εργαζόμενους της ίδιας επιχείρησης.

20

Συνοπτικά, στη σύμβαση έργου...

- Αντικείμενο είναι το **ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ** της εργασίας, ανεξάρτητα από αυτή την ίδια την εργασία.
- Η ποσότητα, το είδος, ο χρόνος και γενικά οι όροι της εργασίας που απαιτούνται για τον προσδιορισμό του αποτελέσματος αποτελούν προσωπική υπόθεση του εργολάβου. \
- **Ο εργολάβος ενεργεί με δική του ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ** για τον προσδιορισμό του **τόπου/τρόπου/χρόνου εργασίας** και με δικό του κίνδυνο, κι έχει αυτός την **ευθύνη** της οργάνωσης της εργασίας.
- Ο συμβατικός δεσμός τερματίζεται (=λύεται η σύμβαση) συνήθως όταν πραγματοποιείται το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα (δηλ. όταν παραδίδεται το έργο).

21

• Άρθρο 691 ΑΚ

*Ο εργοδότης δεν έχει κανένα δικαίωμα για ελλείψεις του έργου, αν είναι υπαίτιος γι' αυτές, είτε **εξαιτίας των οδηγιών που έδωσε** παρά τις ρητές αντιρρήσεις του εργολάβου είτε κατ' άλλο τρόπο.*

• Άρθρο 694 ΑΚ (χρόνος πληρωμής της αμοιβής)

*Η αμοιβή του εργολάβου καταβάλλεται **κατά την παράδοση του έργου**. Αν η αμοιβή συνίσταται σε χρήματα και δεν πιστώθηκε, είναι τοκοφόρα από την παράδοση του έργου. Αν η παράδοση του έργου και η καταβολή της αμοιβής συμφωνήθηκε να γίνουν **τηματικά**, η αμοιβή καταβάλλεται μόλις γίνει η παράδοση κάθε τμήματος.*

22

• Άρθρο 700 ΑΚ (δικαίωμα του εργοδότη για καταγγελία)

Ο εργοδότης έχει δικαίωμα έως την αποπεράτωση του έργου να καταγγείλει οποτεδήποτε τη σύμβαση. Αν γίνει καταγγελία, οφείλεται στον εργολάβο η συμφωνημένη αμοιβή, αφαιρείται όμως απ' αυτήν η δαπάνη που εξοικονομήθηκε από τη ματαίωση της σύμβασης, καθώς και οτιδήποτε άλλο ωφελήθηκε ο εργολάβος από άλλη εργασία του ή παρέλειψε με δόλο να ωφεληθεί.

Λόγοι λύσης της σύμβασης:

- Καταγγελία
- Ολοκλήρωση του έργου
- Υπαναχώρηση
- Θάνατος του εργολάβου

23

β) Σύμβαση παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών

- Η σύμβαση, όπου ο **παρέχων τις υπηρεσίες** είναι ανεξάρτητος επαγγελματίας που προσφέρει την εργασία του στον **λήπτη της εργασίας** (πελάτη) έναντι αμοιβής, χωρίς να υπόκειται στον έλεγχο και στην εποπτεία αυτού ως προς τον τρόπο, τον τόπο και το χρόνο παροχής της εργασίας του.
- ΔΕΝ εφαρμόζονται οι διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας.
- Δραστηριότητες που κατά κανόνα ασκούνται με τη μορφή **ελευθέρου επαγγέλματος**.
- **ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ:** λογιστές (όταν διατηρούν δικό τους λογιστικό γραφείο), εμπορικοί αντιπρόσωποι, πλασιέ καλλυντικών, μουσικοί, τραγουδιστές, δημοσιογράφοι-ανταποκριτές, εκτελωνιστές, πραγματογνώμονες-εκτιμητές ζημιών, δακτυλογράφοι κειμένων, εισπράκτορες ασφαλιστών, παραγωγοί τηλεοπτικών ή ραδιοφωνικών εκπομπών, γιατροί που συνεργάζονται με κλινική χωρίς να υποχρεώνονται σε τακτική εργασία.

24

- Στοιχεία που συνηγορούν υπέρ της ύπαρξης σύμβασης ανεξάρτητων υπηρεσιών:
η διατήρηση επαγγελματικής στέγης και η δυνατότητα εξυπηρέτησης περισσότερων πελατών.
- Η συμμόρφωση του παρέχοντος υπηρεσίες με τους όρους της σύμβασής του, που μπορεί να αφορούν χρόνο ή τρόπο παροχής της εργασίας, δεν υποδηλώνει άνευ ετέρου εξάρτηση.
- Από την άλλη, το ότι μια δραστηριότητα ασκείται κατά κανόνα με την μορφή του ελεύθερου επαγγέλματος δεν αποκλείει σε συγκεκριμένη περίπτωση να παρέχονται υπηρεσίες με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, αρκεί να συντρέχουν τα χαρακτηριστικά που στοιχειοθετούν την εξάρτηση.

25

Συνοπτικά, στη σύμβαση ανεξάρτητων υπηρεσιών...

- Αντικείμενο είναι η παροχή εργασίας με την προϋπόθεση ότι ο προσφέρων την εργασία διατηρεί το δικαίωμα πλήρους πρωτοβουλίας κατά την εκτέλεση της εργασίας, ελευθερία ως προς τον χρόνο προσφοράς της εργασίας, τον καθορισμό του τόπου και τρόπου εργασίας και γενικώς διατηρεί τον έλεγχο της εργασίας του.
- Στο πλαίσιο της συμφωνίας που έχει συνάψει δέχεται υποδείξεις από τον αντισυμβαλλόμενο του, αλλά την τελική ευθύνη για την εργασία του την έχει ο ίδιος.
- Διακρίνεται από τη σύμβαση έργου κατά βάσιν λόγω της διάρκειας (ή περιοδικότητας) της εργασίας.

26

γ) Σύμβαση εταιρίας

- Με τη σύμβαση εταιρίας δύο ή περισσότεροι συμβαλλόμενοι αναλαμβάνουν την αμοιβαία υποχρέωση να επιδιώκουν με κοινές εισφορές κοινό σκοπό και ιδίως οικονομικό. **Οι εισφορές των εταίρων μπορεί να συνίστανται σε χρήματα ή σε άλλα κινητά ή ακίνητα πράγματα ή ακόμα και σε εργασία** στις προσωπικές εταιρίες.
- Η σύμβαση εργασίας διακρίνεται από τη σύμβαση εταιρίας, δεδομένου ότι στην τελευταία κυρίαρχο στοιχείο είναι η πρόθεση των εταίρων για εταιρική συνεργασία και η κοινή ανάληψη επιχειρηματικών κινδύνων.
- Οι δύο μορφές έννομης σχέσης συγχέονται στην πράξη κάποιες φορές, αφού είναι δυνατόν να παρασχεθεί εργασία ως τήρηση της υποχρέωσης του εταίρου προς καταβολή «εταιρικής εισφοράς». Δηλαδή η εισφορά στην εταιρία μπορεί να έχει ως περιεχόμενο την προσωπική εργασία του εταίρου.

27

δ) Σύμβαση εντολής

- Η συμφωνία μεταξύ ενός προσώπου που ονομάζεται **εντολέας** και ενός άλλου προσώπου που ονομάζεται **εντολοδόχος**, όπου ο εντολοδόχος αναλαμβάνει την υποχρέωση να διεξάγει την υπόθεση που του ανέθεσε ο εντολέας χωρίς αμοιβή, ενεργώντας για λογαριασμό του εντολέα, τον οποίο εκπροσωπεί κατά την άσκηση των καθηκόντων του.
- Η σύμβαση εντολής διαφέρει από τη σύμβαση εργασίας ως προς το ότι η εντολή είναι κατά κανόνα άμισθη, ενώ στη σύμβαση εργασίας παρέχεται πάντοτε μισθός, έστω και αν δεν υπάρχει ρητή συμφωνία για καταβολή μισθού.
- Λ.χ. διαχειριστής πολυκατοικίας, εκκαθαριστής Ο.Ε.

28

ε) Σύμβαση μεσιτείας

- Στη σύμβαση μεσιτείας ο εντολέας υπόσχεται αμοιβή στον μεσίτη για τη μεσολάβηση ή την υπόδειξη ευκαιρίας για τη σύναψη μιας σύμβασης.
- Ο εντολέας έχει υποχρέωση να πληρώσει την αμοιβή στο μεσίτη μόνο αν καταρτισθεί η σύμβαση ως συνέπεια της μεσολάβησης ή υπόδειξης του μεσίτη.
- Η διάκριση από τη σύμβαση εργασίας έγκειται στο ότι ενώ η σύμβαση μεσιτείας αποβλέπει στο αποτέλεσμα των ενεργειών του μεσίτη, στη σύμβαση εργασίας σημασία έχει μόνο η παροχή εργασίας, ανεξάρτητα από την επίτευξη του αποτελέσματος.

29

Προϋποθέσεις ΕΓΚΥΡΗΣ κατάρτισης σύμβασης εργασίας

Πρέπει να συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις που απαιτούνται για την κατάρτιση οποιασδήποτε σύμβασης.

- A) **Ικανότητα για δικαιοπραξία**
(εν προκειμένω για κατάρτιση σύμβασης εργασίας)
- B) Υπαρξη **βούλησης** για τη σύναψη της συγκεκριμένης σύμβασης (131 ΑΚ) και πραγματική/σοβαρή δήλωση βούλησης (138 ΑΚ)
- Γ) **Τήρηση του τύπου** (που τυχόν επιβάλλει ο νόμος)
- Δ) **Μη αντίθεση** του περιεχομένου της σύμβασης **προς απαγορευτική διάταξη νόμου** (άρθρο 174 ΑΚ) **ή προς τα χρηστά ήθη** (άρθρο 178 ΑΚ)
- E) **Αναγγελία πρόσληψης**

30

A) ΔΙΚΑΙΟΠΡΑΚΤΙΚΗ ικανότητα για κατάρτιση σύμβασης εργασίας

Άρθρο 136 ΑΚ:

Ο ανήλικος που συμπλήρωσε το δέκατο πέμπτο έτος μπορεί, με τη γενική συναίνεση των προσώπων που ασκούν την επιμέλειά του, να συνάψει σύμβαση εργασίας ως εργαζόμενος. Αν δεν δίνεται η συναίνεση, αποφασίζει το δικαστήριο ύστερα από αίτηση του ανηλίκου.

Επομένως, ανήλικοι που δεν έχουν συμπληρώσει το 15^ο έτος της ηλικίας τους ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ να εργαστούν.

Εξαιρέση: συμμετοχή σε καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, θεατρικές παραστάσεις κλπ. επιτρέπεται με άδεια από το ΣΕΠΕ και μετά τη συμπλήρωση των 3 ετών, αν δεν βλάπτεται η σωματική/ψυχική υγεία και η ασφάλεια.

31

Προϋποθέσεις

- 1) Συμπλήρωση του **15^{ου} έτους**
- 2) Γενική συναίνεση των ασκούντων την επιμέλεια (δηλαδή των γονέων ή του κηδεμόνα ή του επιτρόπου του ανηλίκου)
- 3) Άδεια από το ΣΕΠΕ και εφοδιασμός με βιβλιάριο εργασίας ανηλίκου που εκδίδει το ΣΕΠΕ (ιατρική πιστοποίηση ότι δεν διατρέχει κίνδυνο η υγεία και η ανάπτυξη του ανηλίκου)

Απαγορεύεται:

- η υπερωριακή απασχόληση
- η νυχτερινή εργασία

32

Γ) Τύπος της σύμβασης

Ας θυμηθούμε: στο Αστικό Δίκαιο γενικά τι σημαίνει «τύπος» της δικαιοπραξίας;

- **ιδιωτικό έγγραφο** (π.χ. συντάσσω ένα μισθωτήριο κατοικίας)
 - **συμβολαιογραφικό έγγραφο** (π.χ. σύμβαση αγοραπωλησίας ακινήτου ενώπιον συμβολαιογράφου)
 - **δήλωση ενώπιον δημόσιας αρχής** (π.χ. προβαίνω σε αποποίηση κληρονομιάς ενώπιον της γραμματείας του Ειρηνοδικείου)
- Στο Αστικό Δίκαιο ισχύει η **αρχή του ατύπου** των δικαιοπραξιών.
 - **Ο ΚΑΝΟΝΑΣ είναι ότι ΔΕΝ απαιτείται έγγραφος τύπος, αλλά μόνο κατ' εξαίρεση όταν το ορίζει ρητά ο νόμος.**

33

- Η αρχή του ατύπου των δικαιοπραξιών ισχύει και στον χώρο του εργατικού δικαίου.
- Όταν η κατάρτιση της σύμβασης εργασίας γίνεται με έγγραφο, έχει **ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΗ** ισχύ (=η έλλειψη του εγγράφου δεν επιφέρει την ακυρότητα της σύμβασης εργασίας).
- Όταν όμως ο νόμος ορίζει ότι πρέπει η σύμβαση να είναι **έγγραφη**, τότε το έγγραφο έχει **ΣΥΣΤΑΤΙΚΟ χαρακτήρα**.
- Ανεξάρτητα από την τήρηση εγγράφου τύπου, ο εργοδότης υποχρεούται **να γνωστοποιήσει στον εργαζόμενο ΕΝΤΟΣ ΔΙΜΗΝΟΥ τους ουσιώδεις όρους** της σύμβασης ή της σχέσης εργασίας.

34

Πότε επιβάλλεται ο **έγγραφος τύπος**;

Ο νόμος επιβάλλει έγγραφο τύπο:

- στην **σύμβαση εργασίας μερικής απασχόλησης** ή εκ περιτροπής εργασίας
- στην σύμβαση εργασίας με το Δημόσιο ή με ΝΠΔΔ
- στην **ανανέωση σύμβασης εργασίας ορισμένου χρόνου** (ΣΕΟΧ) και
- στην σύμβαση εργασίας **προσωρινής απασχόλησης**.

35

Ε) Αναγγελία πρόσληψης

- Ο εργοδότης οφείλει να προβεί σε αναγγελία της πρόσληψης του εργαζομένου στον **ΟΑΕΔ** και σε γνωστοποίησή της στο **ΣΕΠΕ** (Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας).
- Το έντυπο της αναγγελίας πρόσληψης υποβάλλεται **το αργότερο την ίδια ημέρα της πρόσληψης** και πάντως **ΠΡΙΝ την ανάληψη υπηρεσίας** από τον εργαζόμενο. Η παράβαση της υποχρέωσης επισύρει διοικητικές και ποινικές κυρώσεις, δεν θίγει όμως την εγκυρότητα της σύμβασης εργασίας.
- Κάθε εργοδότης οφείλει να προβεί σε ηλεκτρονική αναγγελία της πρόσληψης στο πληροφοριακό σύστημα του Υπουργείου Εργασίας **«ΕΡΓΑΝΗ»**.

36

Λόγοι ακυρότητας σύμβασης εργασίας

- 1) έλλειψη δικαιοπρακτικής ικανότητας
- 2) μη τήρηση έγγραφου τύπου (ΜΟΝΟ όταν επιβάλλει την έγγραφη κατάρτιση της σύμβασης ο νόμος με ειδική νομοθετική διάταξη)
- 3) μη εφοδιασμός με άδεια εργασίας (όταν το επιβάλλει με ειδική διάταξη ο νόμος - π.χ. εργασία αλλοδαπών) ή με βιβλιάριο εργασίας (στην περίπτωση των ανηλικών) ή με βιβλιάριο υγείας (απασχολούμενοι σε επιχειρήσεις υγειονομικού ενδιαφέροντος)
- 4) ανυπαρξία επαγγελματικής άδειας
(π.χ. προπονητής καλαθοσφαίρισης) ή πτυχίου άσκησης επαγγέλματος
- 5) μη τήρηση διαδικαστικών προϋποθέσεων κατά την πρόσληψη
(π.χ. μη γνωστοποίηση της έγγραφης σύμβασης μερικής απασχόλησης στην Επιθεώρηση Εργασίας, μη έγγραφη ιδιωτικών εκπαιδευτικών στην επιτηρίδα ιδιωτικών εκπαιδευτικών κλπ.)
- 6) Σύμβαση με την οποία συμφωνείται απασχόληση σε 2^ο εργοδότη καθ' υπέρβαση του νομίμου ωραρίου

41

Συνέπειες από την ακυρότητα της σύμβασης εργασίας

- Δεδομένου ότι η άκυρη σύμβαση λογίζεται ως μη γενομένη, ο εργαζόμενος διατελεί έναντι του εργοδότη σε απλή σχέση εργασίας.
- Ο εργαζόμενος δεν μπορεί να επικαλεστεί δικαιώματα/αξιώσεις που έχουν ως προϋπόθεση την ύπαρξη/λειτουργία έγκυρης σύμβασης.
- Επειδή οι λόγοι ακυρότητας αφορούν στη δημόσια τάξη, η ακυρότητα εξετάζεται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο.
- Λόγω της de facto λειτουργίας της άκυρης εργασιακής σύμβασης, οι συνέπειες της ακυρότητας ενεργούν μόνο για το μέλλον (και όχι για το παρελθόν).
- Ο εργοδότης ΔΕΝ μπορεί να αναζητήσει αποδοχές που ήδη κατέβαλε.
- Ο εργαζόμενος εξ αντικειμένου δεν μπορεί να αναζητήσει την παρασχεθείσα εκ μέρους του εργασία.

42

- Ωστόσο, πολλές διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας αποσυνδέουν (ρητώς ή σιωπηρώς) την ίδρυση μιας αξίωσης από την ύπαρξη έγκυρης σύμβασης και αρκούνται στην ύπαρξη απλής εργασιακής σχέσης.

Παραδείγματα:

- διατάξεις για την χορήγηση ετήσιας άδειας με αποδοχές
- διατάξεις για επιδόματα (δώρα) εορτών,
- διατάξεις για 80% προσαύξηση λόγω κατ'εξάιρεση υπερωριακής απασχόλησης
- διατάξεις για 75% προσαύξηση σε απασχόληση Κυριακή ή εορτή και
- διατάξεις για αποζημίωση απόλυσης
- διατάξεις για αποζημίωση λόγω εργατικού ατυχήματος

43

Αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού

- Αν ο εργαζόμενος έχει παράσχει εργασία που δεν στηρίζεται σε έγκυρη σύμβαση, δεν μπορεί να αξιώσει αμοιβή για την ακύρωσ εκτελεσθείσα εργασία, αλλά μπορεί να αξιώσει από τον εργοδότη την ωφέλεια που είχε αυτός από την παρασχεθείσα εργασία με βάση τις διατάξεις του ΑΚ περί αδικαιολόγητου πλουτισμού.
- Υποχρεούται να καταβάλει την αμοιβή που θα κατέβαλε στον ακύρωσ απασχοληθέντα, αν ήταν έγκυρη η σύμβαση εργασίας, υπό τις κρατούσες στον τόπο παροχής της εργασίας συνθήκες, για την ίδια εργασία, σε πρόσωπο με τις ικανότητες και προσόντα του απασχοληθέντος, ΧΩΡΙΣ όμως να λαμβάνονται υπόψη τα επιδόματα γάμου, τέκνων και προϋπηρεσίας (δηλαδή επιδόματα που προσιδιάζουν στην προσωπική κατάσταση του εργαζόμενου).

44

Εκ των υστέρων επικύρωση άκυρης σύμβασης

- Η αρχικώς άκυρη σύμβαση μπορεί να ισχυροποιηθεί **αν μεταγενέστερα εκλείψουν οι λόγοι ακυρότητας** (με ρητή ή σιωπηρή επικύρωση από τα μέρη).
- Η επικύρωση έχει **αναδρομική ενέργεια**, που ανατρέχει στο χρόνο που υπήρχε το ελάττωμα που καθιστούσε τη σύμβαση άκυρη.

45

Λύση άκυρης σύμβασης

- Ο εργοδότης δεν δεσμεύεται από την άκυρη σύμβαση και μπορεί να απολύσει τον εργαζόμενο οποτεδήποτε, χωρίς να είναι υποχρεωμένος να τηρήσει τις διαδικαστικές προϋποθέσεις που ορίζει ο νόμος για την καταγγελία (π.χ. έγγραφος τύπος).
- Ωστόσο, οφείλεται η αποζημίωση απόλυσης που προβλέπει ο νόμος.
- Αν δεν καταβληθεί η αποζημίωση, ο ακύρως εργαζόμενος μπορεί να την αξιώσει δικαστικά, αλλά η μη καταβολή της αποζημίωσης δεν θίγει το κύρος της καταγγελίας.
- Αν δεν καταβληθεί η αποζημίωση, ο εργοδότης δεν περιέρχεται σε υπερημερία.
- Δεν βρίσκει εφαρμογή το άρθρο 281 ΑΚ (περί καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος), διότι η καταγγελία άκυρης σύμβασης δεν αποτελεί άσκηση δικαιώματος, αλλά ταυτίζεται με την ευχέρεια του εργοδότη να μην αποδεχθεί τις υπηρεσίες του ακύρως εργαζόμενου.

46

Υποχρέωση **έγγραφης ενημέρωσης** εργαζομένου για τους όρους της εργασιακής σχέσης

- Η νομοθεσία (π.δ. 156/1994) προβλέπει την υποχρέωση του εργοδότη για γραπτή ενημέρωση του εργαζομένου **ΕΝΤΟΣ ΔΥΟ ΜΗΝΩΝ** το αργότερο από την πρόσληψη σχετικά με τους **ουσιώδεις όρους** της σύμβασης.
- **Πώς;**
ΕΙΤΕ με παράδοση γραπτής σύμβασης
ΕΙΤΕ με άλλο ενημερωτικό έγγραφο
- Η παράλειψη του εργοδότη για έγγραφη ενημέρωση **δεν συνεπάγεται ακυρότητα της σύμβασης εργασίας**, αλλά μπορεί να του επιβληθεί πρόστιμο.
- Για κάθε **μεταγενέστερη μεταβολή** των στοιχείων, ο εργοδότης **παραδίδει σχετικό έγγραφο εντός μηνός**.

47

Ουσιώδεις όροι

- **Στοιχεία ταυτότητας** εργοδότη/εργαζομένου
- **Έδρα** επιχείρησης
- **Τόπος** παροχής της εργασίας
- Θέση και **αντικείμενο εργασίας** εργαζομένου
- **Διάρκεια σύμβασης**, αν πρόκειται για σύμβαση ορισμένου χρόνου
- Διάρκεια **ετήσιας άδειας ανάπαυσης** και **τρόπος/χρόνος χορήγησης** (αρκεί να αναγραφεί ότι «ο μισθωτός λαμβάνει την ετήσια άδεια του σύμφωνα με τις διατάξεις του ΑΝ 539/1945, όπως ισχύει»).
- Ύψος της **αποζημίωσης απόλυσης** και **προθεσμίες για καταγγελία** εργασιακής σχέσης (αρκεί η αναφορά στους ισχύοντες νόμους περί καταγγελίας)
- Κάθε φύσης **αποδοχές** που δικαιούται ο εργαζόμενος
- **Περιοδικότητα** καταβολής των αποδοχών
- **Ημερήσιο και εβδομαδιαίο ωράριο**
- Αναφορά συλλογικής σύμβασης εργασίας

48